

KS. TOMASZ MOSKAL

**JAN WALKUSZ, „KONFERENCJA KSIĘŻY POLSKICH
NA WSCHODNIĄ KANADĘ 1956–2016”,
Pelplin 2016, ss. 168, ISBN 978-83-7823-714-3**

Polonia w jej wielorakim wymiarze działania i obecności w Kanadzie od lat pozostaje tematem naukowych dociekań ks. prof. Jana Walkusza. By wskazać chociażby najważniejsze, które ukazały się w postaci książkowej, należy wymienić publikacje: *Parafia Matki Boskiej Zwycięskiej w Chatham, Ontario 1957–1997*, Lublin-Chatham 1997, *Polonia i parafia Matki Boskiej Częstochowskiej w London, Ontario*, Lublin 2007; *Minister Ecclesiae et hominum, czyli ksiądz Wawrzyniec Wnuk, jego życie i dzieło*, Pelplin 2010 czy też *Zgromadzenie św. Michała Archanioła w Kanadzie 1962–2012*, Pelplin 2012. Uwagom autora recenzowanej pracy nie uszły również wybrane aspekty egzystencji Polonii kanadyjskiej, do których należą kontakty parafii Matki Boskiej Cze-

KS. DR HAB. TOMASZ JANUSZ MOSKAL, kapłan diecezji sandomierskiej, adiunkt przy Katedrze Historii Kościoła w Czasach Najnowszych, Metodologii i Nauk Pomocniczych w Instytucie Historii Kościoła i Patrologii KUL. Główne kierunki badań: biblioteki kościelne w okresie staropolskim, duchowieństwo parafialne w okresie przedrozbiorowym, edytorstwo źródeł do dziejów Kościoła polskiego XVI-XVIII w., zagadnienia z zakresu nauk pomocniczych historii Kościoła, dzieje Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Kontakt: tomos@kul.pl

stochowskiej w London, Ontario z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim¹ czy też ruch pielgrzymkowy w polonijnych środowiskach Kanady na przykładzie parafii Matki Boskiej Częstochowskiej w London, Ontario². Stąd też podjęcie badań nad, wyjątkowym nie tylko w skali Kanady ale też, co można powiedzieć bez obawy pomyłki, w skali kontynentu ruchem polskich księży, zmierzającym do integracji polskiego środowiska w okresie powojennym, któremu ks. Walkusz poświęcił swoją kolejną książkę.

Monografia została oparta na solidnych podstawach źródłowych. Dość wspomnieć, że autor wykorzystał zasoby trzech archiwów kanadyjskich, jednego polskiego oraz zbiory prywatne. Ponadto, co z pewnością wypływa z perfekcyjnie opanowanego warsztatu badawczego w omawianym zakresie, informacje źródłowe wzbogacił i zaprezentował w szerokiej perspektywie, osadzając je w konkretnej rzeczywistości kanadyjskiej, czemu służyło niemal 60 opracowań zestawionych w literaturze.

Tak bogaty materiał, pozwolił autorowi zaprezentować podjęty temat w ośmiu wzajemnie się uzupełniających rozdziałach, ujętych w układzie rzeczowo-chronologicznym. Rozpoczynając od genezy Konferencji Księży Polskich i jej powstania w Kanadzie, autor skupił uwagę na strukturach i różnorodnych formach działalności. Ta aktywność, kierowana pod adresem duchownych, realizowana w postaci konferencji i spotkań, w których uczestniczyli jakże często przedstawiciele Kościoła w Ojczyźnie, z czasem poszerzyła się o formy działalności skierowanej do licznej Polonii kanadyjskiej. Służyły temu pielgrzymki do Midland, wielorakie inicjatywy integracyjne, czy też szeroko zakrojona i przebiegająca na różnych płaszczyznach współpraca z organizacjami polonijnymi. Na uwagę zasługuje ponadto fakt podtrzymywania i rozwijania kontaktów z Ojczyzną, która przez ponad półwiecze działalności Konferencji, znajdowała się w okowach komunistycznego reżimu. Pamiętać trzeba także, że za każdą podejmowaną aktywnością kryli się konkretni ludzie. I chociaż nie sposób wskazać wszystkich, którzy w nich uczestniczyli, to jednak autor, prezentując biogramy Prezesów Konferencji wskazał osoby, które nadawały ton jej działalności, inicjowały kolejne formy pracy, troszczyły się o ich sprawny przebieg. Uwzględniając specyfikę funkcjonowania Konferencji oraz pragnąc przybliżyć jej strukturę i zadania, autor przedstawił wybrane teksty źródłowe. Dzięki nim można bez trudu dostrzec

1 *Kontakty parafii Matki Boskiej Częstochowskiej w London, Ontario z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim*, „Roczniki Teologiczne” 51(2004) z. 4, s. 217–227.

2 *Ruch pielgrzymkowy w polonijnych środowiskach Kanady na przykładzie parafii Matki Boskiej Częstochowskiej w London, Ontario*, w: *Opuscula linguistica Georgio Treder dedicata*, red. E. Breza, Z. i A. Licowie, Gdańsk 2007, s. 432–442.

ogrom wysiłku, który przez sześć dekad towarzyszył polskim duszpasterzom posługującym rodakom w Kraju Klonowego Liścia. Dostrzegł to także aktualny Prymas Polski, abp gnieźnieński Wojciech Polak. W publikowanym w książce adresie napisał: „opuszczenie ojczystego kraju jest zawsze swoistym dramatem. Dlatego właśnie emigrantom z Polski w każdym czasie towarzyszyli i nadal towarzyszą kapłani diecezjalni i zakonni, którzy zapewniają im moralne oparcie w parafiach i innych placówkach duszpasterskich, stanowiących jednocześnie ośrodki polskiej tożsamości i kultury” (s. 5). Swoistą klamrą spinającą recenzowane dzieło w niezwykle cenny, jubileuszowy dar, jest słowo aktualnego prezesa Konferencji, o. Janusza Błazejaka, który nie tylko włączył się aktywnie w jej działalność przed laty i współtworzył jej obraz w dniu dzisiejszym, ale z perspektywy Jubileuszu rozważa kolejne inicjatywy i działania.

Recenzowana monografia jest, co należy podkreślić z wielkim szacunkiem, nie tylko dziełem *stricte* historycznym, poświęconym dziejom wybranej instytucji polonijnej. Na uwagę zasługuje bowiem także bogaty i różnorodny język autora. Subtelność wyrażań, barwa słów oraz wieloaspektowość ekspresji werbalnej dostarczają czytelnikowi możliwości obcowania z czarem języka polskiego, by nie rzec w niektórych momentach, zbliżonym do szeroko pojętej literatury pięknej. Tytułem egzemplifikacji stosowania przez autora rozbudowanych konstrukcji językowych, można przytoczyć fragment 5 rozdziału: „Wybitnie integracyjna forma działań Konferencji Polskich Księży na Wschodnią Kanadę, nastawionych z jednej strony na skonsolidowanie środowiska polonijnych duszpasterzy już to drogą wspólnych zebrań, konferencji o charakterze formacyjnym i kształceniowym, już to poprzez wszelkiego rodzaju spotkania, połączone z dyskusją, wymianą doświadczeń i wypracowywaniem w miarę jednolitego frontu przedsięwzięć duszpastersko-społecznych, z drugiej zaś na generowanie i organizowanie ścisłej współpracy, i to na wielu płaszczyznach, z wiernymi, przynosiła – jak się można było zorientować z powyższych konstatacji – dość wymierne owoce. Bodaj ten drugi aspekt w zamiarach pasterzy, występujących bardzo często w roli doradców, opiekunów oraz ambasadorów polskości wydawał się być nie mniej ważny niż pierwszy, albowiem chodziło tu o swoiste zagospodarowanie olbrzymiego potencjału drzemącego w polonijnej populacji i ukierunkowanie go na wspólne inicjatywy służące dobru ogólnemu. Niemniej priorytetem w tym procesie zawsze był odpowiedni system wartości, budowany na fundamencie treści religijnych, czyli polskiej tradycji narodowej, by w oparciu o nie budować twórczą aktywność pośród kanadyjskiej społeczności, i to na zasadzie inkulturowania” (s. 60).

Powyższe przemyślenia upoważniają do stwierdzenia, że monografia ks. prof. Walkusza jest niezwykle cennym opracowaniem, tak pod względem historycznym jak i językowym, której publikacja, skierowana w dużej mierze pod adresem Polonii kanadyjskiej, przypomni także rodakom w kraju i być może na nowo uzmysłowi nie tylko trud duszpasterzy polskich włożony w troskę o zachowanie wiary rodaków na obczyźnie, ale też bogatą tradycję i piękno ojczystego kraju.